

manier: men
tebieden aller-
den Christus
zelfs bewust

chil tusschen
n laatste ont-
issen (Dosto-
) nu bij het
ng hat duurt
us Jezus, die
en, die waar-
werkelijk ten
Pinkstergeest
op de wereld,
gegeven.

totte niet. Hij
t wel geloof-
loeft, omdat
en het quasi-
presenteeren
ke belijdenis.
t profeten ge-
„hooree-
standen kent
van het „Al-
de begrippen
niet meer te
r, dat Jezus
belijdenis, in
gevaren, daar
en vandaar
aarde, en dit
rd is hij, gansch
rd is geweest
geloof o.a.
g 17—19 van
I ligt die op

le Schrift ons
hem en het
feit en de
le quasi-theo-
laats, al blijft
vastgeknoopte
eeken".
der tegen Dr
gelooven van
aruit te ver-
tande" wordt
zegt hij. Ons
gij het hebt
s niets anders
danig een op-
wering. Maar
het „gericht"
wij gelooven
denis en het
mee te doen
s' heilswerk.
I. herstellend

levenskracht en gezondheid, naar vervulling van
stille wenschen en in de verte glanzende idealen.
In die echtheid, die fijnheid, dat waarlijk-emo-
tionele is het weinige veel.

Wat in het bijzonder de verzen van deze eerste
periode typeerde, was de directe verwantschap
aan Guido Gezelle. De geest van den vereerden
meester had de Vondelingskens en Vooizekens ge-
heel doortrokken: zijn natuurliefde, zijn bewonde-
ring voor de schoonheid van het kleine, zijn ver-
teederding over het verlangende klonken er in door;
ook zijn vroomheid, al was het schuchter. En
vooral werd er overal zijn liefde voor het Vlaam-
sche taal en het Vlaamsche volk, voor de Vlaam-
sche taal en het Vlaamsche leven in teruggevonden.
Deze kunst van het Vlaamsche kind was de zijne.
Levendig herinner ik mij, met hoeveel vuur en
enthousiasme ze spreken kon over Gezelle, over
de beteekenis, die zijn poëzie voor haar had gehad,
over de vreugde en den troost, die de altijd weer
herhaalde lectuur van die verzen haar gaf in de
stille avonden van haar lange eenzaamheid. Het
was ook hier te Amsterdam, dat ze op een van
haar voordracht-avonden vertelde, hoe heel haar
denken en dichtten aan Gezelle's verzen was onthoofd.
En wie die eerste verzen leest, onbevange, ziel
ze duidelijk als de bevestiging van die woorden.

Daarom is het meest belangrijke van haar werk,
naar mijn inzien, ook het eerste geweest, dat
tweemaal bundeltjes, dat hier te lande met zooveel
waardering is ontvangen. Daarin leefde het wezen-
lijke van haar dichterschap, dat aan zijn eenvoud
zijn vaak ontroerende kracht ontleende, dat door
de stilgedragen smart gelouterd was en in de
worsteling tusschen jong leven en verlamdend
lijden een vroege diepte verkregen had.

„Schaduw", de latere bundel, representeerde een
andere levensfase, die van de ontwikkeling, waar
ik met een enkel woord van sprak. Er is ook hier
veel moois, veel dat den klank van het vroegere
en de meerdere gerijpheid van het momenteelo
(1928) vereenigt, maar de bundel beteekende toch,
dunkt mij, een begin van een nieuwe periode in
Alice's leven, die door de invallende ziekte en het
al zwakker worden van de lichaams- en geestes-
kracht geen voortzetting heeft gevonden.

Ik heb dit alles vroeger reeds geschreven en in
den herdruk van de karakterschets, die in 1932
verscheen, nader uitgewerkt. Dus behoef ik hier
het niet te herhalen. Maar wel moge ik het nog
eens zeggen, nu de droeve plicht van het „In
memoriam" ons weer plaatst voor haar verschei-
ning en haar werk: niet in het grootsche, het bril-
lante, het artistieke lag de eerste verdienste van
deze „verzekes", maar in de zuiverheid van klank
en de houdingloze oprechtheid van inhoud. In
die verdienste blijve het weinige, dat inderdaad
veel was en is, in dankbare erkentelijkheid door
ons bewaard.

C. T.

Enigen tijd geleden verscheen in prachtige uitgave
een boek over den kunstschilder G. W. Knap, die meer-
malen aan deze rubriek van ons blad een bijdrage
heeft geleverd. De Redactie vroeg den alleszins bevoeg-
den heer L. (die met dit initiaal zijn art. geteekend wil
zijn) om een recensie van het boek te geven. De heer
L. voldeed aan dat verzoek door het werk van den
schilder Knap te bezien in het raam van de kunst-
ontwikkeling en kunstgedachten van zijn tijd. Gezien
den omvang van deze bespreking verdeelden we haar
in drie artikelen en als het eerste plaatsen we dan nu
dat wat over het boek zelf wordt gezegd. Red.

Gerrit Willem Knap

gekenachtst als kunstschilder en aestheticus, met een voor-
woord van Prof. Huib. Luns, en 61 reproducties. Prijs f 7.90.
Luxe uitg. in leeren bd. f 15.—. N. V. Drukkerij en Uitgevers-
Maatschappij „De Vlijt", Arnhem.

I.

Het werk van Mej. Knap met zooveel plicht
gewijd aan haar vader is niet alleen een boek,
geschreven over een kunstenaar, maar is ook zelf
een kunstwerk geworden.

Vooraf gaat een fijngestyleerde en kunstzinnig
geschreven inleiding van Prof. Huib Luns. Dan
volgt de levensschets door Josina Knap met een
naschrift van den kunstschilder Eduard Karsen
en verder de uiteenzetting van de aesthetische
opvatting van Knap, samengesteld uit de nagelaten
aanteekeningen van hemzelf, door den heer J. L.
Schouten.

Behalve enkele kleine reproducties in den tekst
vindt men aan het einde van het werk 60 groote
fraai uitgevoerde reproducties van schilderijen van
Knap van suggestieve werking, waarvan twee in
kleurendruk.

In den tekst zijn ook opgenomen enkele teeke-
ningen, die betrekking hebben op het onderwijs
in de kinaesthetische plastiek en het teekenonder-
wijs aan het Geref. Gymnasium te Amsterdam. Drie
afbeeldingen van de verschillende fasen, waarin
de interessante Kuyperkop tot stand kwam, die-
nen om de aesthetische opvatting in het algemeen
toe te lichten. De omslag is gesierd met een schoone
kleurenreproductie van een schilderij van Napels.

De levensschets door Josina Knap geeft meer
populair de ideeën van Knap weer. Op aantrekke-
lijke wijze weidt de schrijfster uit over de kunst-

opvatting van haar vader, geeft onopgesmukt enkele
geestige anedoten uit zijn leven en, zelf kunst-
naars, wijdt zij u ongemerkt in in de verschillende
richtingen van de schilderkunst. De stukken over
de filosofie van het schoone, over het teekenen
en de kinaesthetische plastiek zijn uiteraard meer
diepzinnig-wijsgeerig. Ook deze artikelen zijn met
de grootste zorg door Schouten samengesteld, al
blijkt het jammer, dat Knap zelf zijn ideeën niet
meer heeft kunnen uitwerken en populair-eenvoudig
heeft kunnen toelichten vooral aan de hand van
kunstwerken, zooals hij, juist als kunstenaar, dat
tijdens zijn leven kon doen.

Knap was allereerst kunstenaar, rasschilder,
schilder bij de gratie Gods; maar behalve dat,
bezat hij een sterken drang om te filosofieeren
en te theoretiseeren over het schoone. Hij hield
niet op zich rekenschap te geven van het schoone,
dat God zelf in Zijn schepping heeft gelegd en hoe
de kunstenaar dat natuurschoon opneemt in zijn
ziel om het in zijn kunstwerken om te scheppen tot
een kunstschoon, een schoon op een tweede plan,
op het niveau van den geest.

In Knap als kunstenaar hebben wij tweeërlei te
onderscheiden: ten eerste zijn eigen persoonlijk-
heid, zijn natuurlijke aanleg en ten tweede den
invloed van de kunstopvattingen van zijn tijd.

Beide factoren markeren in hooge mate zijn
kunstwerken.

Knaps aanleg kenmerkt zich door een sterken
zin voor het compositorische. Van het begin tot
het einde dragen al zijn kunstwerken den stempel
van den drang naar bouw en stijl. Nergens vindt
men wat zweemt naar vaagheid, onzekerheid en
onzuiverheid in de architectoniek. Dat gevoel voor
het gestyleerde is in zijn jeugd gevormd en be-
invloed door de opvatting van den kring, waarin
hij is opgevoed, en in het bijzonder hebben de in-
drukken van de Calvinistische levensbeschouwing
van zijn grootvader sterk op hem gewerkt, echter
niet zoo sterk, dat zij zijn kunstopvatting voort-
durend en geheel zouden beheerschen. Daarvoor
ondergaat hij anderzijds te sterk de heerschende in-
vloeden van zijn tijd.

Door de verschillende fasen van zijn kunst-
opvatting blijft echter de trek naar bouw en com-
positie in zijn werk zichtbaar, een eigenschap,
die aan het einde van zijn leven, toen de Calvi-
nistische levensbeschouwing, die in zijn jeugd wel
in kiem aanwezig was, maar voorloopig niet tot
ontplooiing zou komen, geheel is ontkoken, ten-
slotte zijn kunst en zijn kunstbeschouwing geheel
zou beheerschen.

L.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Onbevredigende bestrijding.
(Antwoord aan den Heer I. Slot.)

VII. (Slot.)

(Slotwoord.)

Wanneer wij al deze uitspraken van een man
als Dr de Moor lezen, dan vragen wij ons af, o.m.,
of misschien het geringe gezag, hetwelk de Kerk
thans heeft op velerlei terrein, mede een gevolg
is hiervan, dat vele ambtsdragers zich misschien
wat al te soepel hebben geschikt naar de meening
en het streven van hen, die zoo netjes terreinen
willen afbakenen, dat er te veel vaagheden en
algemeenheden worden verkondigd, die de trouwe
hoorders, die in de prediking nog iets anders
willen zien dan een theologisch-exegetisch lesje,
„rechtmatige ergernis" geven. En zoo verstaan
wij ook, dat De Moor moest klagen in de boven
reeds geciteerde passage (blz. 78):

„Ik weet, dat dit woord vaak niet meer dan een
klank is, en ik toorn daartegen."

„Ik toorn daartegen."

En om nu zoo volledig mogelijk te zijn en niet
achteraf z.g. weerlegd te worden door hen, die
mijn meening tegenstaan, wil ik ook nog even het
volgende citaat aanhalen (blz. 123):

„Maar wij gelooven toch niet, dat onze belijdenis
spoedig een 38ste artikel over het voldoende loon en
een 39ste over het verkeerde der trustvorming zal
rijker worden. Daartoe is onze christelijke studie der
economie nog te zeer in de kinderschoenen. En ook
zal de Kerk o.l. wijs doen door zich in deze dingen
zoo min mogelijk uit te spreken in bijzonderheden.
Zij blijve bij het algemeene, dat voor elken tijd naar
behoefte kan worden toegepast, en zij brenge altoos
weer den vollen rijkdom van het Woord, dat meer
dan alle bisschoppelijke verklaringen „levend en
krachtig is, en scherp snijdender dan eenig tweesnijdend
zwaard, en doorgaat tot de verdeling der ziel en des
geestes, en der samenvoegselen en des mergs, en is
een oordeeler der gedachten en der overleggingen des
harten". Want al de van God ingegeven schrift is
„nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering,
tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; opdat
de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk vol-
maaktelijk toegerust."

Hen, die mochten meenen, dat deze regelen weer
ingaan tegen de boven gegeven citaten, waarleg
ik met de opmerking, dat De Moor een veel te

„einheitliche" geest was om zichzelf zoo, in één
referaat, tegen te spreken. En wie meent, dat deze
regelen dan wel ingaan tegen mijn opvatting, ver-
zoek ik acht te geven op het gansche verband,
zooals dit reeds uit het woord „trustvorming"
volgt. Over dergelijke verschijnselen in het maats-
schappelijke leven zal de Kerk inderdaad zeer
voorzichtig moeten oordeelen. Zij zal voorzeker
hebben te denken aan de fouten in het verleden,
zooals door de (Roomsche) Kerk vroeger, begaan,
toen die den handel en het rente-beding in den
ban deed, om tegelijk toch ook weer met dank-
baarheid te erkennen, dat het niet in het minst
aan een theoloog als Calvin is te danken geweest,
dat op deze en andere punten nieuw en duidel-
ijker licht is gevallen.

Er zouden nog veel meer citaten uit dit werk
van De Moor te geven zijn. Ik volsta met de hier
genoemde en wil dgn verder aandringen op een
ernstige studie van dit breede referaat.

Vervolgens roepen wij het oordeel van Dr K.
Schilder in. We kunnen allereerst, zonder citee-
ren, verwijzen naar de jongste jaargangen van dit
blad; de lezers kunnen zich daarvan op de hoogte
hebben gesteld. Met nadruk wil ik noemen het
artikel „De Kerk in het slop" (De Ref. van 29
Jan. 1932). Citeeren doen we hem uit zijn jongste
geschrift, boven reeds genoemd, over „Jezus Chris-
tus en het Cultuurleven": (blz. 256/7)

„Tegenwoordig wordt in onze alle verbanden uiteen-
rukkende wereld meestal de cultuur gescheiden van
de religie, althans, scherp daartegen afgegrensd. Maar
van den beginne is het al zoo niet geweest. Want
religie is geen „provincie" in het leven, en geen aparte
functie van het „gemeene", en geen geïsoleerde ver-
richting van een stichtelijk clubje van menschen, ge-
durende een fragment van 'smenschen levensstijd.
Neen, religie, beter gezegd: de dienst van God, is: in
alles Zijn wil te volbrengen."

Men zou nog kunnen zeggen: hier wordt van
religie, niet van de Kerk gesproken en die „religie",
wel, die wordt ook onderhouden door onze Christe-
lijke juristen enz. Zeker, dat moet ook. Niemand
toch beweert dat het op de predikanten alleen
moet aankomen: Maar voor wie het dan zeer be-
paald geformuleerd wil zien, die leze op blz. 279:

„De Kerk alleen verbindt hen tot een onverbrekelijke
gemeenschap, en leert de normen voor alle levens-
verbanden, ook buiten de Kerk. De Kerk alleen als
draagster van Gods Woord, kan in een volksgemeen-
schap normen geven, en zoo in dat volksleven weer
openbaar doen worden, wat in dat leven naar eigen
aard zich aan rijkdom kan ontplooiën."

Blz. 280:

„De Kerk mag, o neen, niet eens de kleinste cultuur-
kracht zijn; maar zij moet de grootste cultuurmacht
zijn. Zij is de bruid van Christus, dat is van zulk een
Bruidegom, die voor zich zelf, en voor Zijn God, laat
samenstromen al de glorie van de volkeren, en die
een stad bouwt van de schoonste symmetrie; vandaar
die kubus-vorm in het beeld van 'nieuw Jeruzalem."

Aandacht verdient ook hetgeen geschreven is
door Dr G. C. Berkouwer in de „Watergraafs-
meersche Kerkbode", (overgenomen in „De Ref."
van 24 Maart 1933, — Persschouw — waaruit ik
citeer):

„We bedoelen dit gevaar, dat men op grond van een
niet nader geanalyseerde scheiding van kerk en aller-
lei levenssterren het de kerk gaat kwalijk nemen,
wanneer ze zich over allerlei kwesties positief uit-
spreekt."

„Want dat standpunt dringt de kerk langzaam
maar zeker uit het volle, werkelijke leven weg."

„Ze houdt nog wel haar beteekenis, o ja maar ze
heeft haar eigen terrein en dat eigen terrein, dat is:
de ziel, het hart, het innerlijke leven, de vrede,
enz., enz."

„Een dergelijke opvatting echter heeft hoegenaamd
niets met de gedachte van de soevereiniteit in eigen
kring te maken."

En verder nog:

„En daarom, omdat de kerk staat tegenover dien
eenen mensch in z'n werkelijke bestaan, kan ze dat
terrein niet onaangeroerd laten liggen."

„Maar we gevoelen wel, hier — bij dit voorbeeld —
wordt de strijd nog niet zoo levendig. Als echter de
kwestie gesteld wordt met andere voorbeelden, dan
pas komen de pennen los. Maar nu moet juist hier
geconstateerd worden dat ook bij andere voorbeelden
het probleem blijft. We kunnen elken dag hooren
spreken over revolutionaire tendenzen, die in allerlei
overtuigingen verborgen liggen. En als die tendenzen
nog niet zijn uitgegroeid, hebben we er dan niets
mee te maken?"

„Wel met de consequentie, maar niet met het be-
ginsel?"

Opnieuw citeeren wij Prof. Dr H. Bavinck. Deze
schreef in „Magnaalia Dei" (Kampen, 1909), bl. 615:

„Maar bovendien heeft God nog voor een ambtelijke
bediening van dat woord zorggedragen; Hij gaf en
geeft bij den voortduur herders en leeraars... die dat
woord bedienen moeten... in aansluiting aan de be-
hoeften van ieder volk en van elken tijd, van
iedere Gemeente en van elk geloovige in het
bijzonder" (spatiëring van mij, A. S.).

Valt de vraag, of een staking en uitsluiting ge-
oorloofd zijn buiten het kader van dezen tijd en
niet onder de behoeften van den geloovigen ar-
beider of patroon?